

זכרון עולם

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד

**מרת
ורדה שניצר**
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חגים סוכה 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

**מאורות
הדף היומי**

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד

משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

מסכת סוכה י"ח-כ"ד ♦ מעשר שני ד', ג' - ד', ז'

בס"ד, ט"ז אב תשפ"א

גליון מס' 1157

השבוע בגליון

♦ האם מותר לכהן לבקר בקברי צדיקים?

♦ סכך מבית הקברות

♦ המתים מוחלים על כבודם

♦ מיטת קומותיים בסוכה

♦ בעלי חיים נחשבים אהל

בשורה לקוראי הגליון!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם

להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

עז

מעשה שהיה - כך היה.

לפני שנים לא רבות התקיימה מסיבת אירוסין בארצות הברית של אמריקה. שולחן המזרח היה עמוס לעייפה בנשואי פנים. החתן, תלמיד ישיבת ליקווד שבניו ג'רסי, השתדך עם בתו של ראש ישיבה נכבד, ורבים ממכריה השתתפו בשמחה. בין שורות המכובדים פינה אבי החתן מקום לאביו, הסב הנרגש, אשר ישב כחתן בין חתנים, קורן מאושר, ולא ידעו הנוכחים עד כמה יש לו סיבה לדבר, עד שכובד לשאת את דבריו.

בלשון ציורית הוא נשא את הנוכחים אל עיירה זנוחה במזרח אירופה. בתים מטים ליפול. שואב מים ועגלונים. יום השוק. בית המדרש של החייטים. משחש כי השומעים מסיירים איתו במשעולי העיירה, הובילם אל בניין אפרורי ששימש כתלמוד תורה, והתמקד באחד הילדים שלמדו בו.

אותו ילד ניחון בכישרון רב ובמרץ בלתי נדלה, סיפר הסב, אותם הקדיש כדי להגדיש את הסאה. רבים מן הרוכלים סבלו מתעלוליו, ועקרות הבית היו מגיפות את שער חצרן משהיו מבחינות בו. אביו ואמו שקעו

דף יט/א צלתה מרובה מחמתה

סכך מבית הקברות

חג הסוכות ידע במהלך הדורות מחסורים מסוגים שונים. בדרך כלל היו אחד ממיני ארבעת המינים, או כולם יחד, עומדים במוקד המחסור. אולם, בשנת תרפ"א אירע מחסור בסכך, בסמבור אשר בגליציה.

מחיר הסכך האמיר: האיכרים שבמשך השנים נהגו להביא סכך לממכר לרגל חג הסוכות, התאגדו והעלו את השער, ולא זו בלבד אלא שהביאו כמות מועטה שלא היה בה כדי לספק את כל יושבי העיר. יהודי העיר הנבוכים פנו אל רבם, הגאון רבי אהרן ליון, אשר לימים שימש כרבה של רישא, ושאלוהו, אם הם רשאים ליטול מענפי אילנות ומעשבים המסוככים על הקברים.

את תשובתו (שו"ת אבני חפץ סימן צ"ה) העלה רבי אהרן ליון על הכתב ב"ג בתשרי, יום לפני כניסת החג, ונקל לשער כי הכל עמדו וציפו בדריכות להכרעתו.

בשני דיונים שונים לחלוטין דן רבי אהרן בתשובתו.

האחד, "כתותי מכתת שיעוריה", והשני, שימוש בענפי אילן של בית קברות.

"כל העומד להישרף - כשרוף": להלכה נפסק לאור תקנת חכמים, כי אין להשתמש בצומח המסוכך על קברים, אלא יש לשורפו במקומו (שו"ע יו"ד סימן שס"ח). כידוע, חפץ שדינו להשרף הרי הוא כשרוף! וכגון, אתרוג, לולב או שופר של עבודה זרה, שדינם להשרף, אינם ראויים לשימוש מצווה, מפני שהם נחשבים כנעדרי השיעור הדרוש; למשל לולב זה, אינו בעל שיעור ארבעה טפחים.

האם אפשר לומר, כי מאחר שגם בסכך נאמר שיעור "צילתה מרובה מחמתה", הרי שסכך הגדל על הקברים ועומד להישרף מתקנת חכמים, הרי הוא כאילו כתות ונטול שיעור, ואי אפשר לסכך בו?

חשיבות החפץ בטלה, לא הוא עצמו: רבי אהרן מסביר, כי כמובן שאין קשר בין הדברים. שכן, כל שעושה ההגדרה "כל העומד להישרף - כשרוף" הוא, שדין הכילוי המוטל על החפץ נוטל ממנו את חשיבותו וכבר כעת דבקים בו ההגדרות שיחולו עליו לאחר השריפה. כלומר, החפץ אינו אבד מן העולם, אלא מאבד את חשיבותו. מעתה, אין כל עילה שסכך זה לא יהא ראוי למצווה, מפני שההלכה שעל הסכך להיות "צלתה מרובה מחמתה" אינה שיעור בכמות הסכך,

זעילוי נשמת

הר"ר **מנחם ספרברג** ז"ל

ב"ר מרדכי שמעון ז"ל

יליד ירושלים, מייסד יקבי אפרת

נלב"ע כ"א מנחם אב תשס"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י בני משפחתו שיחיו

זעילוי נשמת

הרב **אריה לייב פלטובסקי** ז"ל

בן הרב בנימין ז"ל

נלב"ע כ"א מנחם אב תשע"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י בני משפחתו שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ר **מרדכי צבי** ז"ל

ב"ר שלמה זלמן ז"ל

נלב"ע י"ח אב תשל"ב

תנצב"ה

הונצח ע"י בני משפחתו שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ר **אהרן סלומון** ז"ל

ב"ר זאב ז"ל נלב"ע י"ז באב תשמ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו הר"ר **זאב סלומון** ומשפחתו שיחיו - בני ברק

זעילוי נשמת

הר"ר **נחמיה מנדלבאום** ז"ל

ב"ר חיים ז"ל נלב"ע כ"א באב תשנ"ח

וזוג **סבינה** ע"ה

ב"ר סלומון ז"ל נלב"ע י"ח באב

תנצב"ה

הונצח ע"י בנם ידידנו הר"ר **שלמה מנדלבאום** ומשפ' שיחיו - ת"א

אלא זו דרישה מציאותית שהסוכה תהא מסוככת באופן כזה שיהיה צל, ודרישה זו התמלאה [ראה גם בחידושי רבינו חיים הלוי הלכות שבת פרק י"ז הלכה י"ב].

הנאה מחפץ הגדל בבית הקברות: לאחר מכן הוא נפנה לעניין הנאה מחפץ הגדל בבית הקברות, והוא דן בדבר מהיבטים אחדים.

המתים מוחלים על כבודם: ראשית הוא טוען, הן מקורו של איסור הנאה זה הוא מפני כבוד המתים (רמ"א שם). מסוגיות שונות העוסקות בדיני כבוד המתים הוא מוכיח, כי אם אפשר לשער שהמת מוחל על כבודו לצורך מסויים, פג האיסור. ברי, כותב רבי אהרן, כי נח להם למיתי סמבור שבני העיר יסככו את סוכותיהם כדין, ולפיכך הם מוחלים על כבודם [אולם על טעם זה כתב, כי יתכן שבאילן האיסור הוא מצד הדין ולא רק מצד כבוד המתים].

זאת, ועוד: איסור הנאה מן הצומח על הקברים הוא מדרבנן, ויתכן שלא גזרו חכמים במקום שהאיסור גורם למניעת קיום מצווה מן התורה [כפי שמצאנו בדברי התוספות, ביצה לו.ב. אולם, כמובן שאין כל המקומות שווים].

"מצוות לאו ליהנות ניתנו": מלבד זאת, כלל גדול נקוט בידינו - "מצוות לאו ליהנות ניתנו" (ראש השנה, כח.א), והמקיים מצווה אינו נחשב כמי שנהנה מן החפץ, וממילא, אין כל איסור להשתמש בעצם לצורך מצוות הסוכה שהרי אינו נהנה מהם [בדין זה נחלקו רבותינו האחרונים, אם גם לגבי מצוות סוכה שעיקרה "דיור", נאמר כלל זה. עיין שו"ת נודע ביהודה מהדור"ט סימן קל"ג וכן דעת האבני מילואים סימן כ"ח ס"ק ס, ועוד מהאחרונים. אולם, בעל עונג יום טוב, סימן נ, מתיר ישיבה בסוכה שנאסרה בהנאה].

סכך הקברים בטל ברוב: סברה מעניינת נוספת עולה מדבריו, כי הואיל ורוב ענפי בית הקברות ראויים לסיכוך, והדין הוא רק על האילנות המסככים על הקברים עצמם, נמצא שמעט הענפים הגדלים על הקברים בטלים ברוב הענפים האחרים [וע"ש שחידש וביאר, כי לא נאמר כאן דין "אין מבטלים איסור לכתחילה", וצ"ע בסברתו שם, אולם הביא מדברי הפמ"ג כדבריו]. אפשר לתאר כי אותה שנה מלאו סוכותיה של סמבור בענפי בית הקברות.

דף כא/א ומביאין שוורים

מיטת קומותיים בסוכה

לקראת חג הסוכות נהיים בעלי משפחות רבות לאדריכלי פנים. המשפחה גדלה ב"ה, הסוכה נותרה קטנה כדאשתקד, ולא נותר אלא לתכנן לפרטים היכן יוצבו המזרנים והמיטות כך שהכל יזכו לקיים את מצוות הסוכה.

הפתרון הפשוט ביותר הוא מיטת קומתיים. כך מכפילים באחת את שטח הסוכה.

הישן בסוכה תחת המיטה: אמנם במשנתנו אנו למדים, כי "הישן תחת המטה בסוכה - לא יצא ידי חובתו", והישן במיטה התחתונה, הרי ישן תחת המיטה, אולם גמרתנו מבארת כי המשנה עוסקת במיטה גבוהה עשרה טפחים הנחשבת כאהל והאדם הישן תחתיה ישן תחת האהל ולא תחת הסכך. אולם אם המיטה נמוכה מעשרה טפחים, אינה נחשבת כאהל שהאדם שוהה בתוכו, כפי שהכל מבינים, שבסוכה מותר לישון עם שמיכה.

בעלי חיים נחשבים אהל: אולם מדברי הגאון רבי יעקב עטלינגר, בספרו ערוך לנר עולה, כי לכאורה קיימת בעיה אחרת במיטת קומתיים. הנה, בסוגייתנו אנו למדים, כי בעלי חיים נחשבים כאהל לחצוץ בפני הטומאה, והמקור לכך הוא הפסוק (איוב י"א) "עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תסוככני".

מכאן יש להסיק, כי בעל חיים מוגדר כאהל החוצץ ומבדיל בין מה שמעליו לבין מה שמתחתיו. האם יש בהגדרה זו הבדל בין בעלי החיים? כלומר, בין מהלכי על ארבע לבין מהלכי על שתיים? בעל ערוך לנר סבור כי אין הבדל ביניהם, ולפיכך - "בהמה ואדם בסוכה חשובים הפסק כמו אהל!" ואם במיטה העליונה ישן אדם, הישן במיטה התחתונה אינו יוצא ידי חובה (ספר זכרון ברכת יעקב, עמוד מ"ב). את חידושו הוא חותם בהשתאות: "ולא ראיתי לפוסקים שהזכירו מזה".

אכן, פוסקים רבים חולקים על דבריו. הגר"ש ואזנר זצ"ל (שו"ת שבת הלוי, ח"ח, סימן קמ"ג ובספר הזכרון שם), וכן הגר"ש אוייערבאך זצ"ל והגר"ח קנייבסקי שליט"א שנשאלו בעניין הורו כי לינה במיטת קומותיים מותרת אף כאשר חלקה העליון מאוכלס.

אדם אהל להעברת טומאה, לא להבדלה בין מקום למקום: הגר"ש ואזנר זצ"ל מבאר, כי רק בהמה נחשבת אהל לחצוץ בין מה שמעליה למה שמתחתיה. אמנם הפסוק "עור ובשר תלבישני..." מתייחס לאדם, אולם אין אהלו אלא לגבי הבאת טומאה ממקום למקום ולא לגבי להבדיל בין מעליו למתחתיו, שכך מוכח ממשניות במסכת אהלות שאדם אינו אהל החוצץ.

בדבריו הוא מוסיף להוכיח מגמרתנו המבארת את משנתנו העוסקת בישן תחת המיטה. הגמרא מבהירה כי מדובר במיטה שאין בגבהה עשרה טפחים, אך אינה מציינת כלל שהמיטה ריקה מאדם. זאת, ועוד: הוא סבור כי גם הגר"י עטלינגר לא פסק כן הלכה למעשה לפי שלא הביא חידוש זה להלכה בספרו הידוע על הלכות סוכה - ביכורי יעקב.

ביאוש מר. זה מכבר חדל האב לקוות כי בנו יגדל לרב תלמיד חכם. "קודם שיהיה בן אדם, אחר כך דבר", היה מפטיר בעגמומיות לעבר רעייתו הנבוכה.

יהודי נכבד נצפה זע בחוסר נוחות על כסאו, תוך חכוח קל, כאומר: מה לזאת ולמסיבת אירוסין? אך הסב התעלם והמשיך בדבריו.

באחד הימים עשה ה'בן סורר', מעשה בלתי ייעשה. בעיצומה של תפילה הבחין אחד המלמדים כי פרוכת ארון הקודש זעה ונדה. באין רוח פריצים ובהעדר הסבר מניח את הדעת, הוא ניגש אל ארון הקודש, הזיח את הפרוכת, ועז מבוהלת קפצה לעומתו. הוא קפץ כפליים לעומתה. העז החלה מנגחת את כל אשר בדרכה, התלמדים נפוצו לכל רוח, ומן הצד עמד התעלול, על פניו חיכו הקונדסי השמור לטובים שבתעלוליו.

- "אחת דינו להדיר את רגליו מן החדר" לצמיתות, ומנו וגמרו ביניהם המלמדים והאחרים. ילך לכל אשר תשאנו הרוח, ובלבד שיניח לנו לנפשנו. למרבה התדהמה, כעבור ימים אחדים שב הילד אל כתלי החדר וביקש לשוב ללמוד בו כמימים ימימה. האחרים הסבירו לו כי ההחלטה בלתי ניתנת לערעור וכי מנוי וגמור עמם לסלקו לבלי שוב.

השובב לא קיבל באדישות את ההחלטה הנמרצת, וסירב לצאת את המקום. משהחלו למשוך בו ולגרום לו להבין כי אחת היא להם - הוא יהיה בחוץ, על רגליו או על חגונו, העיז פניו ואמר: אינני מוכן שתסלקוני כך! רצוני לבוא עמכם לפני רב העיירה, ואשר הוא יחליט מקובל עלי.

תהלוכה שכזו לא ראתה העיירה מימיה. מלמדים אחדים צועדים בפנים נחושות וזועמות, ביניהם מיועצו צועד נפחדות, וממרחק בטוח משתרכים עשרות ילדים סקרנים, בואכה בית רבה של העיירה.

עוד לא פצה הרב את פיו החל המלמד לשוה בפניו את קורותיו של הנער, עדי היום הזה. "החלטנו בפה אחד", טפח המלמד בכף ידו על השולחן, "כי מקומו אינו ב'חדר'. כלו כל הקיצין. אך זה", החווה בידו על הזאטוט, "טוען כי ברצונו שהרב יכריע בעניין. יהי כך. אם רצונו כי הרב הוא שיחתום על סילוקו משרותינו, יערב לו ויבושם לו".

הרב לא ראה מקום לדיון. לרגע אחד שם עצמו במקומם של המלמדים, והבין, כי אם יורה להם להותירו ב'חדר', עליו להתייצב בו במקום... אך משהו במבטו המתחנן של הילד משך את תשומת לבו.

- "ילדי! מה ברצונך לומר?", שאל רכות.
- "להרב, אולי כדאי להתייעץ עם עוד כמה אנשים".
- "עם מי?"

כשדמעות בעיניו השיב הילד: "עם ילדי ועם נכדי".
כמעט שעמד אחד המלמדים להנחית עליו מנחת זרועו, על שהוא מהתל ברב הנכבד, ואינו מוצא לנכון לנהוג ברצינות גם במעמד זה, אך הרב הסה את המלמדים, ושאלו: "מה כוונתך?"

בכבי סוער אמר הילד: "הרי אם ישליכוני מן החדר, אפנה החוצה... ואני שואל, מה אשמים הדורות שאחרי? בנים ובנות, נכדים ונכדות, דורות על דורות שירעו מחוץ לבית המדרש וישוטטו בשדות זרים. גם הם הכניסו עז לארון הקודש?"
אני מבטיח, בשם הדורות הבאים, כי אם תניחוני לנפשי ב'חדר, לא תכירוני. אנא, שבועיים של ניסיון אבקש, ותו לא. שבועיים, עבור דורות של יהודים".

התייפחותו של הנער לא הותירה עין דוממה בחדר הקטן, וכעבור שנים רבות, גם לא באולם האירוסין בארצות הברית. הכל דימו לראות עשרות צאצאים של הילד, גודשים את החדר, צובאים על דלתו, מטפסים על חלונותיו ותולים מבט גדוש תקווה במוצא פיו של הרב, אם לשבט ידונם, אם לחסד. **הרב** והמלמדים לא פצו את פיהם. מן הקיתון ששימש כמטבחון, נשמעה המייתה הרבנית

מכאן, יוצאת איפוא, הבשורה, מיטת קומותיים - כשרה בסוכה!
האמנם?

ובכן, עדיין נותר לברר שאלה בסיסית וחשובה.

מיטת קומותיים כשרה, ובלבד שהמיטה העליונה לא תהא גבוהה עשרה טפחים, מרחק של כשמונים ס"מ לחומרא, לפי שאז תחשב כאהל.

מהיכן מודדים את עשרת הטפחים, מהקרקע או שמא ניתן למדוד מן המיטה התחתונה? אם המדידה היא מן הקרקע, כל מיטות הקומותיים הסטנדרטיות אינן ברות שימוש בסוכה.

יש שחששו לדבר והחמירו למדוד מן הקרקע (ראה בספר הסוכה, עמוד ש"ס). אולם, הגר"ש ואזנר זצ"ל (שו"ת שבט הלוי ח"ז סימן ל"ז) נוקט, כי המדידה היא מן המיטה התחתונה ולא מן הקרקע [ע"ש טעמו ונימוקו, והוסיף כי אם יש מחיצות מהקרקע, אין להכשיר מיטה זו].

דף כה/ב רבי עקיבא אומר מישאל ואלצפן היו

האם מותר לכהן לבקר בקברי צדיקים?

מסופר במדרש (ילקוט משלי פרשה ט' ד"ה ד"א אף ערכה), שכאשר נכלא רבי עקיבא בבית הסוהר, הורשה תלמיד אחד, הלא הוא רבי יהושע הגרסי, להכנס בכל יום לבית האסורים ולשמש את רבו. בערב יום טוב עסק רבי יהושע הגרסי בביתו בהכנות לקראת החג, ועל מפתן דלתו הופיע אליהו הנביא ואמר לו: "**כהן אני**", ובאתי להגיד לך שרבי עקיבא מת בבית האסורים". מיד נפנו שניהם לבית הכלא והוציאו את מיטתו של רבי עקיבא. המדרש מוסיף, שלאחר מכן הגביה אליהו הנביא את רבי עקיבא ונטלו על כתפו לקבורה.

משנוכח רבי יהושע הגרסי בדבר, שאל את אליהו הנביא: כיצד אתה נוטל את רבי עקיבא על כתפך? והרי אמרת לי "כהן אני", ולכהן אסור להיטמא למת! השיב לו אליהו הנביא: "דייך רבי יהושע בני, חס ושלום, **שאין טומאה בצדיקים** ואף לא בתלמידיהם". על יסוד מדרש זה היו שרצו להוכיח, שמותר לכהנים להשתטח על קברי צדיקים, שהרי אמר אליהו הנביא: "אין טומאה בצדיקים".

נשים נא לב, כי הסוברים כן, מבקשים לחדש בכפליים, שלא זו בלבד שאין איסור להטמא לצדיקים, אלא שהכהן אף אינו נטמא! [גם כהן שמותר לו להטמא למת, כגון, לאביו, נטמא בטומאת מת, אלא שאינו עובר איסור בכך].

ובכן, ממדרש זה, טוענים הראשונים (רבינו אברהם ב"ר יצחק חותנו ורבו של הראב"ד, בספר האשכול, חלק ב' סוף עמוד קע"ד), אין להוכיח ולהכריע הלכה, מפני שאין מוכיחים הלכה ממדרשים, אלא אם כן מבוואר בגמרא שמדרשים אלו התקבלו על "בעלי התלמוד".

רבי עקיבא - "מת מצווה": זאת, ועוד: בעלי התוספות (בבא מציעא, קיד/א, ד"ה מהו) סוברים, כי דברי אליהו הנביא לרבי יהושע הגרסי לא היו אלא כדי לדחות את שאלתו, ולמעשה אסור לכהן להטמא למת, והסיבה האמיתית שבגינה לא חשש אליהו הנביא לאיסור זה ונטמא לרבי עקיבא היא משום שרבי עקיבא היה בגדר "מת מצווה", שהרי היה נתון בבית הסוהר ולא היה מי שהעז לעסוק בקבורתו, שכן הוא היה אחד מעשרה הרוגי מלכות שלא הרשתה המלכות לקברו [אכן, המדרש מספר, שהקב"ה הפיל תרדמה על שומרי בית הסוהר, כדי שרבי יהושע הגרסי ואליהו הנביא יוכלו להוציא את מיטתו של רבי עקיבא].

להטמא לגדול בישראל המופלג בדורו: עם זאת, דעת רבי חיים הכהן, מבעלי התוספות (כתובות קג/ב), כי גדול בישראל המופלג בדורו, דינו כ"נשיא" - ראש הסנהדרין, שהכהנים רשאים להטמא לו, משום כבודו של גדול בישראל, שכן הוא מפרש את דברי הגמרא (שם): "משמת רבי בטלה קדושה" [וע"ש בתוספות שחלקו על כך]. אולם, הפוסקים מבהירים, כי אין להוכיח מכאן שמותר להטמא לקברי צדיקים, שכן, לא נאמר כך אלא בשעת הלווייתו של רבי, מפאת כבודו, אך לאחר הקבורה אסור לכהן להטמא לקברו.

בעל חכמת אדם (חכמת אדם, שערי צדק על הלכות התלויות בארץ) מדגיש, כי כל דיונונו הוא אם יש איסור לכהן להטמא לצדיק, אך וודאי הוא שגם אם הדבר מותר, הכהן נטמא, ואין כל צד שהטומאה אינה דבקה בו. כראייה לדבר הוא מצוין את הנאמר בסוגייתנו, שנושאי ארונו של יוסף הצדיק שהעלוהו ממצרים - נטמאו, וכן מישאל ואלצפן שעסקו בקבורת נדב ואביהוא, נטמאו בטומאת מת ומפני כך לא יכלו להקריב את קרבן הפסח, "ומי לנו גדול מהם, אפילו הכי מטמאים!"

למעשה, הלכה ברורה היא, שכהנים אינם רשאים להטמא לקברי צדיקים, כפי שכתב רבי ישראל משקלוב זצ"ל, בספר פאת השולחן (סימן ב' סעיף י"ח), כי "יש למנוע מנהג איזה בני אדם כהנים שהולכים על קבר צדיקים התנאים ואמוראים, באמרם שקברי הצדיקים אינם מטמאים, וטעות הוא בידם".

קבר התנא רבי שמעון בר יוחאי: אמנם, יש כהנים הנוהגים להשתטח במירון על קברו של רבי שמעון בר יוחאי, לפי שידוע שהקבר והבניין שמעליו נבנו באופן שהבית שמעל הקבר אינו נחשב אהל המת (ע"ין מנחת יצחק, ליקוטי הלכות). אולם, כתבו הפוסקים, שאין לסמוך על היתר זה ועל הכהנים להימנע מהשתטחות אף על קברו של רבי שמעון בר יוחאי (מנחת אלעזר).

בספר התהלים, "אשא עיני אל ההרים, מאין יבוא עזרי... אל יתן למוט רגליך... ה' ישמרך מכל רע, ישמור את נפשך".

הרב החליף מבטים עם המלמדים, והכל הנהנו בראשיהם.

- "**שבועיים** ימים", הפטיר הרב רכות, והניח את ידו על כתפו הרוטטת של הילד. "אני מעניק לך שבועיים להוכיח, כי אתה באמת דואג לדורות הבאים".

"**מהפך!** כבוד הרב". בישר אחד המלמדים לרב כעבור ימים אחדים.

"**העיירה** נשכחה זה מכבר אי שם במזרח אירופה", קרא הסב בפאתוס. "יהודיה נעקרו ממנה ונטשוה בצוק העיתים, אך אותו נער נותר איתן בדיבורו. בארצות הברית של אמריקה הוא הקים בית נאמן בישראל, על אדני התורה והיראה".

הסב הנרגש נשם עמוקות לקראת המשפט החותם וסיים: "היום אותו ילד שובב זוכה לכך שנכדו, גידול מפואר, משתדך עם משפחת תלמידי חכמים. הוא קיים את הבטחתו לרב העיירה! **מזל טוב!**"

★ ★ ★

אם לילד בן עשר - אחד עשרה, פקח ככל שיהיה, אבל ילד, היה די שכל להבין כי מעשיו יחרצו גורלות של דורות על גבי דורות, היש אב לילדים שאינו מבין זאת?

יהודים יקרים! בשם הדורות הבאים, ילדים, נכדים, נינים, בני נינים, ובניהם אחריהם, אלפים ורבבות, צרפי יהודים נוספים לקביעות עיתים לתורה! חברו את נשמתם אל מקור האומה, ועיניהם מכירות הטובה של הדורות הבאים, ילוכם מעתה ועד עולם.

המעוניין להצטרף לשיעור בדף היומי, מוזמן לטלפן עתה למוקד הארצי של מאורות הדף היומי: 03-5775333 מוקדני מאורות הדף היומי ממתינים לפנייתך.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: תד. 471 בני ברק.
פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כ/ב שעבדים פטורין מן הסוכה

גוי בסוכה

בספרים הקדושים מובא, כי אין להכניס עכו"ם לסוכה, מפני גודל קדושתה (ראה מועד לכל חי סימן כ' ס"ק כ"ו). מעניין שהמקור הקדום לכך הוא בפיוט עתיק ליום שני של סוכות בתפילת שחרית, הנאמר בקהילות רבות (ומופיע במחזורים):

יְזַר לֹא יִהְיֶה בְּמוֹצָאוֹתֶיהָ

יְנַקֵּי לֹא יַעֲבֹר בְּתוֹצְאוֹתֶיהָ

יַעֲרֵל לֹא יִשְׁתַּף בְּמַחְצוֹתֶיהָ

יַעֲזֹב לֹא יִקְרַם בְּחֻצְרוֹתֶיהָ

וְלֹא־לֹא יַעֲרֵב בְּחוֹצוֹתֶיהָ

כִּי אִם עֲמוּסָיו נִזְרְיָ עֲדוֹתֶיהָ

ברם, יש אומרים שכוונת הפייטן לכך שאין לנכרים יכולת לשאת את מצוות הסוכה, כאמור בגמרא (ע"ז, א/ג), שלעתיד לבא יקבלו הללו את מצוות הסוכה, אולם לא יעמדו בה, וכשיהיה חם מאד - יבעטו בה ויצאו. מצוה זו היא רק ל"עמוסיו נוצרי עדותיה" (בית אהרן וישראל, צ"ז, קמ"ט).

דף כו/א תשבו כעין תדורו

סוכה תחת מטה ירי

בחג הסוכות תשס"א, היתה שכונת גילה שבירושלים נתונה תחת התקפות ירי של מחבלים. המצב הבטחוני חייב את התושבים לשהות בתוך הבתים בשעות הלילה, כדי להתגונן מפני הכדורים השורקים. כמובן, כי במצב זה אסור היה לשהות בסוכה בלילה, הואיל ואינה מוגנת מפני כדורי המרחצים. השאלה שהתעוררה בקרב בני השכונה היתה, אם מפני כך פסולה הסוכה במשך כל שעות היום. וכל כך למה?

סוכה במקום שורץ שודדים: לכשנפתח את השולחן ערוך ניווכח כי הרמ"א פוסק לאור הכרעתו של המרדכי, כי סוכה שבעליה חושש לישון בה מאימת פורעים או שודדים העלולים להפתיעו בשנתו - פסולה לחלוטין ואף אינו יכול לאכול בסוכה, למרות שבעת האכילה אינו חושש מן הפורעים. טעם הדבר, לפי שגמרתנו מגדירה את הסוכה "תשבו - כעין תדורו". כלומר: על הסוכה להיות ראוייה למגורים כדירתו של אדם. הואיל והסוכה אינה ראוייה לכל תשמישי הדיוור הנוהגים בבית, היא פסולה.

לכאורה יש להכריע, כי בסוכות שסכנה לשהות בהן, אי אפשר לקיים מצוות סוכה כלל, גם בשעות שבהן אין סכנה לשהות בהן.

סוכה בארצות הקור: ברם, עתה הבה נתוודע להלכה נוספת שכתב הרמ"א בשם המרדכי ובאמצעותה אפשר להגדיר את מהות הפסול של סוכה המסוכנת לשהייה בחלק משעות היממה. המרדכי מלמד זכות על יהודים הדרים בארצות הקור, שאינם ישנים בסוכה בלילה, לפי שהם מצטערים בשהות בסוכה. לכאורה, לימוד זכות זה דורש הבנה - מדוע סוכות אלו אינן פסולות לחלוטין? הרי אי אפשר לשהות בהן בלילה מחמת הקור? במה שונה סוכה זו מסוכה שאי אפשר לשהות בה מחמת הסכנה? הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל מבהיר את הדברים, על פי דברי הפרי מגדים (הובא במשנה ברורה סימן תר"מ ס"ק י"ח) באופן הבא:

הסכנה תוצאה של מיקום: סוכה שסכנה לשהות בה, אינה פסולה בכל אופן, אלא כאשר סכנתה נובעת ממיקומה ולא מארעיותה. כלומר, דווקא סוכה שסכנתה נובעת מן המקום שבו נבנתה - פסולה, וכגון, המקום סוכה במקום פרוץ לגנבים. במקרה זה הסכנה אינה נובעת מדפנות הסוכה הדקיקות, אלא ממיקומה, שהרי היה עליו לבנותה בחצרו המוגנת, או בגג ביתו, ולפיכך היא פסולה. זו הסיבה שמחמתה סוכות שבארצות הקור אינן פסולות, כי צער הקור נובע מארעיותה של הסוכה, שמחמת המבנה העראי של הסוכה, אי אפשר לשהות בה. אולם פסיקתם של המרדכי והרמ"א, שהמקום סוכה במקום שורץ פורעים, פסולה, מתייחסת למקום שבו נבנתה הסוכה ולא לסוכה עצמה. מעתה, סוכות גילה כשרות לקיום מצוות סוכה, שהרי כל סכנתן נבעה מכך שאינן מוקפות בקירות קבועים, ובאופן זה אין הסוכה נפסלת לחלוטין (אלה הם מועדי, מהרה"ג ר' אליהו שלזינגר שליט"א, רבה של שכונת גילה, סימנים ל"ד - ל"ז, וע"ש עוד מה שהרחיב בעניין).

גם ד"ר כהן מבני ברק לא מפספס.

2 משניות ביום וכל היום נראה אחרת.

כולם מצטרפים מה איתך?

"אחד בבוקר, אחד בערב, לפני האוכל".

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם

מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

מאורות הדף היומי

דף כו/א ומגדלות בניהם שם לפרה

לא להתרגש מפרה אדומה

לפני שנים נולדה בארץ ישראל פרה אדומה. שררה אז התרגשות גדולה, אולם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל ביטל זאת:

להלכה, אמר, יש צורך בפרה בת שנתיים, אנו הרי מאמינים שמשחית צדקנו יכול לבוא בכל רגע, וממילא לא יוכל להשתמש בפרה זו כלל...

דף כו/ב מניין שאפילו שיחת תלמידי חכמים [כלומר שיחת חולין] צריכה לימוד

צריך ללמוד...

ביאר האדמו"ר מצאנז זצ"ל:

מכל שיחה של תלמיד חכם, אפילו שיחת חולין, עולה ובוקעת התביעה "צריכה לימוד" - יש להרבות בלימוד וללמוד עוד ועוד... (צאנז, ניסן תשס"ג).

דף כו/ב העושה סוכתו בראש העגלה... בראש האילן...

פחד מהשכנים

במסכת עבודה זרה (א/ג) נאמר, כי לעתיד לבוא תינתן לגויים מצות סוכה ו"מיד כל אחד עושה הסוכה בראש גגו".

מדוע בראש הגג? תמה רבי משה מקוברין, כשהוא מפנה את תוכחתו לאותם עשירים שעשו להם סוכות מרווחות ומיאנו להכניס לתוכם את אחיהם העניים שהיו חסרי סוכה - חששו הללו ששכניהם יבוא להשתמש בסוכותיהם, ולפיכך הרחיקים לראש הגג...

דף כג/א נשבה רוח ועקרתה - אמר לו רבן גמליאל, עקיבא - היכן סוכתך?!

היכן סוכתך?!

רמז רמזו כאן חז"ל על רבי עקיבא שלא ייחס חשיבות ל"סוכה" הרומזת על חיי עולם הזה העריאיים, עד שבאה רוח ועקרתה... להודיע שאין ערך לעולם הזה כלל. וטען כאן רבן גמליאל כנגדו, כי אי אפשר לשלול את העולם הזה לגמרי, שהרי טמונה בו האפשרות להתכונן לחיי עולם הבא (פירוש הבונה).

לעילוי נשמת

מרת פאניה מושקובסקי ע"ה

בת הר"ר אהרן ז"ל נלב"ע י"ט באב תשנ"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י נכדה ידידנו

הר"ר אפרים בנדל ומשפ' שיחיו - גבעתיים

לעילוי נשמת

הר"ר רפאל קליימן ז"ל

ב"ר יוסף הלוי ז"ל נלב"ע כ"א במנחם אב תשע"א

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר אהרן פרנץ ז"ל ב"ר יוסף זאב ז"ל נלב"ע בעש"ק ז' בתשרי תש"ם ופרופ' מנחם צבי קדרי ז"ל ב"ר יהושע ז"ל נלב"ע י"ז באב תשע"א

תנצב"ה

הונצחו ע"י ד"ר יוסף וד"ר מיכל פרנץ ומשפ' שיחיו

נר ה' נשמת אדם

